

Sygn. akt II USK 327/22

POSTANOWIENIE

Dnia 29 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania L. S
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Poznaniu
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 29 marca 2023 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 17 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 1105/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 17 marca 2022 r., III AUa 1105/21, oddalił apelację L.S. od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 9 czerwca 2021 r., VII U 836/21, oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Poznaniu z 18 stycznia 2021 r., stwierdzającej, że odwołujący podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym (emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu) od 1 listopada 2015 r. do 30 czerwca 2017 r. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Odwołujący wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną, zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009 ze zm.) w związku z art. 4

§ 1 pkt 3 k.s.h. oraz w związku z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1683 ze zm.) na skutek bezzasadnego uznania będącego efektem błędnej wykładni ww. przepisów, że w realiach sprawy skarżący jest wspólnikiem „niemal” jednoosobowych spółek z o.o. L. i E., w efekcie czego ma podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym (emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu) z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w postaci spółek jednoosobowych, co w szczególności nastąpiło wbrew regulacjom prawa spółek handlowych oraz wbrew zgodnym z rzeczywistością danym widniejącym w Krajowym Rejestrze Sądowym dotyczącym ww. dwóch spółek, w świetle których to danych wskazane spółki z całą pewnością nie mają prawnego charakteru jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością - tym samym objęcie skarżącego ubezpieczeniem społecznym z ww. tytułu nastąpiło wbrew wiążącemu domniemaniu prawnemu określönemu w art. 17 ust. 1 ustawy o KRS.

Wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazując na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, tj. art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej. Zagadnienie prawne sformułował w formie pytania: czy wówczas, gdy w realiach faktycznych i prawnych danej sprawy nie występuje element badania stosunku pracowniczego (zatem nie mamy do czynienia z wpływem regulacji prawa pracy), wspólnik spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, która w świetle przepisów prawa handlowego nie stanowi spółki jednoosobowej w myśl definicji legalnej z art. 4 § 1 pkt 3 k.s.h., może być uznany na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych za podlegającego ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności poprzez przypisanie mu statusu wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w myśl art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej przy zastosowaniu nieznanej ustawie konstrukcji „niemalże” jedyne go wspólnika lub - w stosunku do pozostałych wspólników - konstrukcji „iluzorycznego” wspólnika?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231; z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, iż budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne

(postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Natomiast przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. (istotne zagadnienie prawne) wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., sygn. II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Sformułowanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne" (postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158, z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51; z 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że skarga kasacyjna w zakresie wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia nie spełnia wymagań stawianych temu nadzwyczajnemu środkowi zaskarżenia. Utrwalony jest pogląd Sądu Najwyższego co do podziału między „pracą” a „kapitałem”. Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że wspólnik, który ma większościowe udziały w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, nie może

korzystać z ubezpieczenia społecznego jako pracownik (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 3 lipca 2011 r., I UK 8/11, OSNP 2012 nr 17-18, poz. 225, LEX nr 1043990 oraz z 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX nr 1391783 z glosą K. Stępnickiej, LEX). Chociaż, co do zasady, judykatura dopuszcza pracownicze zatrudnianie wspólników wieloosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością na stanowiskach członków zarządu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 8 marca 1995 r., I PZP 7/95, OSNAPiUS 1995 nr 18, poz. 227 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 16 grudnia 1998 r., II UKN 394/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 159; z 2 lipca 1998 r., II UKN 112/98, OSNAPiUS 2000 nr 2, poz. 66; z 14 marca 2001 r., II UKN 268/00, LEX nr 551026; z 23 października 2006 r., I PK 113/06, Prawo Pracy 2007 nr 1, s. 35; z 7 kwietnia 2010 r., II UK 357/09, LEX nr 987623), to gdy udział w kapitale zakładowym spółki innych wspólników pozostaje marginalny lub iluzoryczny – co niewątpliwie miało miejsce w rozpoznawanej sprawie – Sąd Najwyższy nie uznaje takiego zatrudnienia za zatrudnienie pracownicze (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z 7 kwietnia 2010 r., II UK 177/09, LEX nr 599767; z 3 sierpnia 2011 r., I UK 8/11, LEX nr 1043990). Taka konfiguracja (99% do 1% udziałów w kapitale zakładowym spółki) oznacza bowiem połączenie pracy i kapitału, co wyklucza dopuszczalność nawiązania przez prawie wyłącznego wspólnika (udziałowca) stosunku pracy z własną spółką i podleganie takiego wspólnika pracowniczym ubezpieczeniom społecznym, niezależnie od rodzaju czynności (wykonawcze czy zarządzające), jakie miałyby być realizowane w ramach umowy o pracę (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 2018 r., I UK 576/17, LEX nr 2488094).

Konkludując, prawidłowo przyjął Sąd drugiej instancji, że status odwołującego wykluczał kumulację roli pracodawcy i pracownika, czyli pozostawanie przez skarżącego z samym sobą w stosunku pracy podporządkowanej w spółkach, będących w 99% jego własnością. Oznacza to, że sporne umowy o pracę nie wykreowały stosunku pracy w rozumieniu art. 22 k.p., bowiem sporny stosunek pracy był pozbawiony konstytutywnych cech pracowniczego zatrudnienia, a mianowicie cech podporządkowania kierownictwu pracodawcy, ze względu na zawarcie spornej umowy przez skarżącego w istocie rzeczy z „samym sobą”. Zwroty „prawie jedyny wspólnik” oraz „iluzoryczny wspólnik”

nie wywodzą się z języka prawnego, są zaś wyrazem opisu stanu faktycznego danej sprawy. Nie podlegają wykładni tak jak przepisy prawa.

Sąd Najwyższy nie sprecyzował dotąd znaczenia pozaustawowych pojęć „niemal (prawie) jedyny wspólnik (udziałowiec)” lub „wspólnik (udziałowiec) iluzoryczny”, jednak nie może budzić wątpliwości, że w spółce dwuosobowej, w której jeden ze wspólników zachował 99 na 100 udziałów, ma on pozycję właścicielską tak dalece dominującą, że nie może być własnym pracodawcą. Taka skala większości udziałów (przewagi głosów w zgromadzeniu wspólników) oraz sposób jej wykorzystywania nakazuje traktować wieloosobową spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością na równi ze spółką jednoosobową, w której jedyny udziałowiec nie może pozostawać w stosunku pracy ze spółką ze względu na brak elementów konstrukcyjnych właściwych dla stosunku pracy (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z 8 marca 1995 r., I PZP 7/95, OSNAPiUS 1995 nr 18, poz. 227 i wyrok z 16 grudnia 1998 r., II UKN 394/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 159, z glosą Z. Hajna, OSP 2000 nr 12, poz. 177). Jest to sytuacja, w której status wykonawcy pracy staje się jedynie funkcjonalnym elementem statusu właściciela spółki (por. wyroki Sądu Najwyższego z 7 marca 2018 r., I UK 575/16, LEX nr 2488094; z 17 października 2017 r., II UK 451/16, LEX nr 2427158; z 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX nr 1391783).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[SOP]

[ms]